

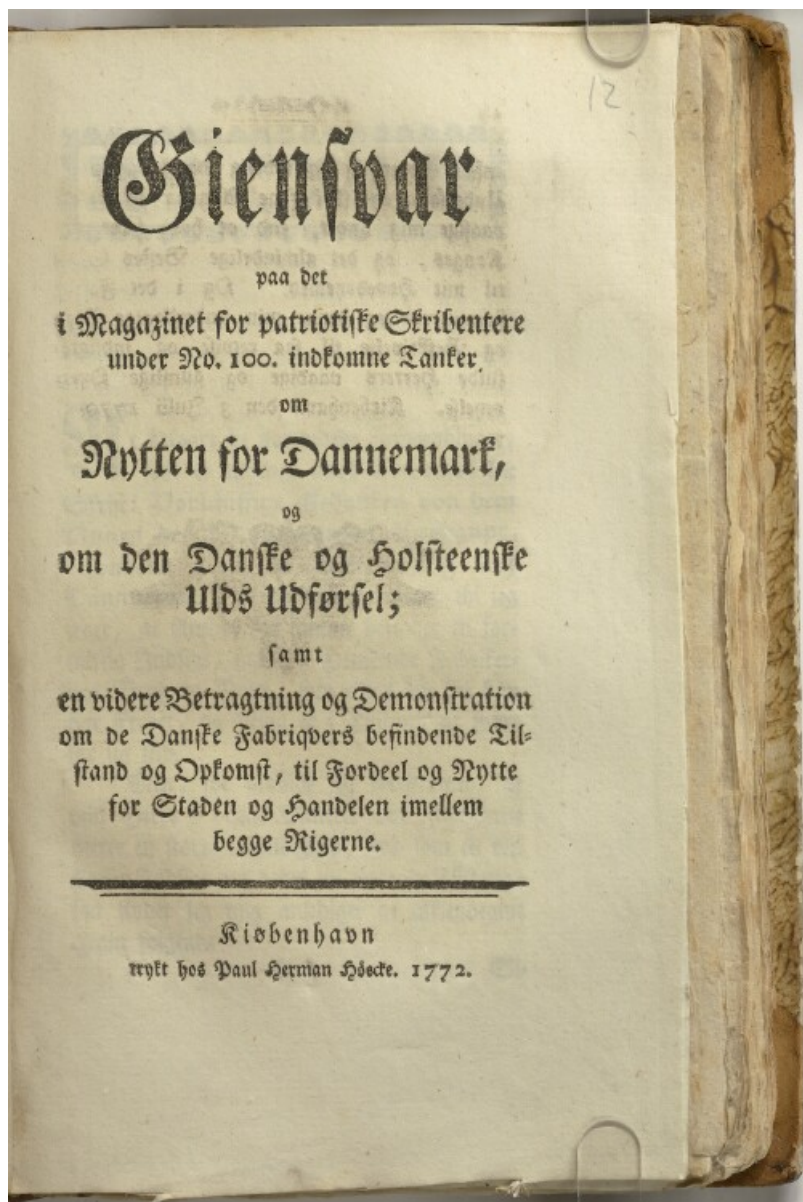
Titel: Giensvar paa det i Magazinet for patriotiske Skribentere under No. 100 indkomne Tanker om Nyttens for Dannemark, og om den Danske og Holsteenske Ulds Udførelse; samt en videre Betragtning og Demonstration om de danske Fabriqvers befindende Tilstand og Opkomst, til Fordeel og Nytte for Staden og Handelen imellem begge Rigerne.

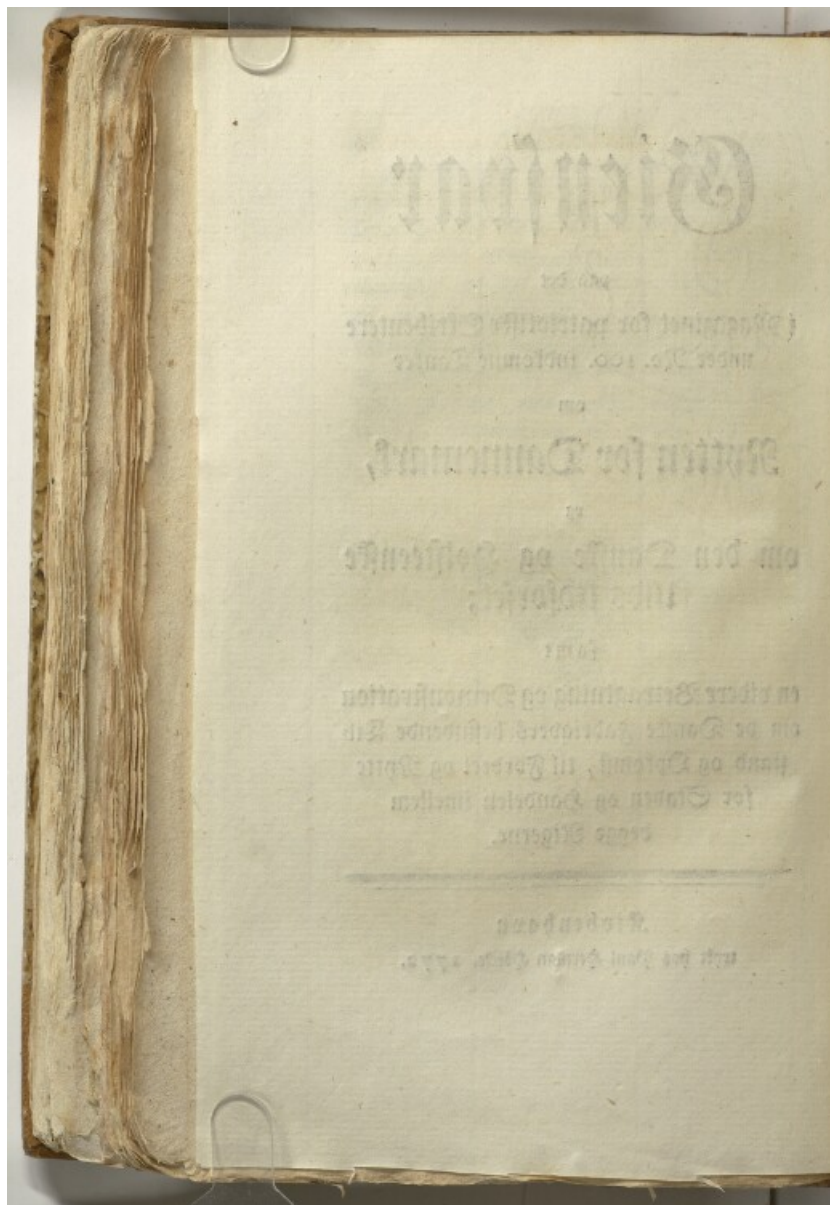
Citation: "Giensvar paa det i Magazinet for patriotiske Skribentere under No. 100 indkomne Tanker om Nyttens for Dannemark, og om den Danske og Holsteenske Ulds Udførelse; samt en videre Betragtning og Demonstration om de danske Fabriqvers befindende Tilstand og Opkomst, til Fordeel og Nytte for Staden og Handelen imellem begge Rigerne.", i *Luxdorps samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 7*, P.H. Høeche, 1772, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/catalog/tfs-texts-1_007-shoot-workid1_007_012/facsimile.pdf (tilgået 29. april 2024)

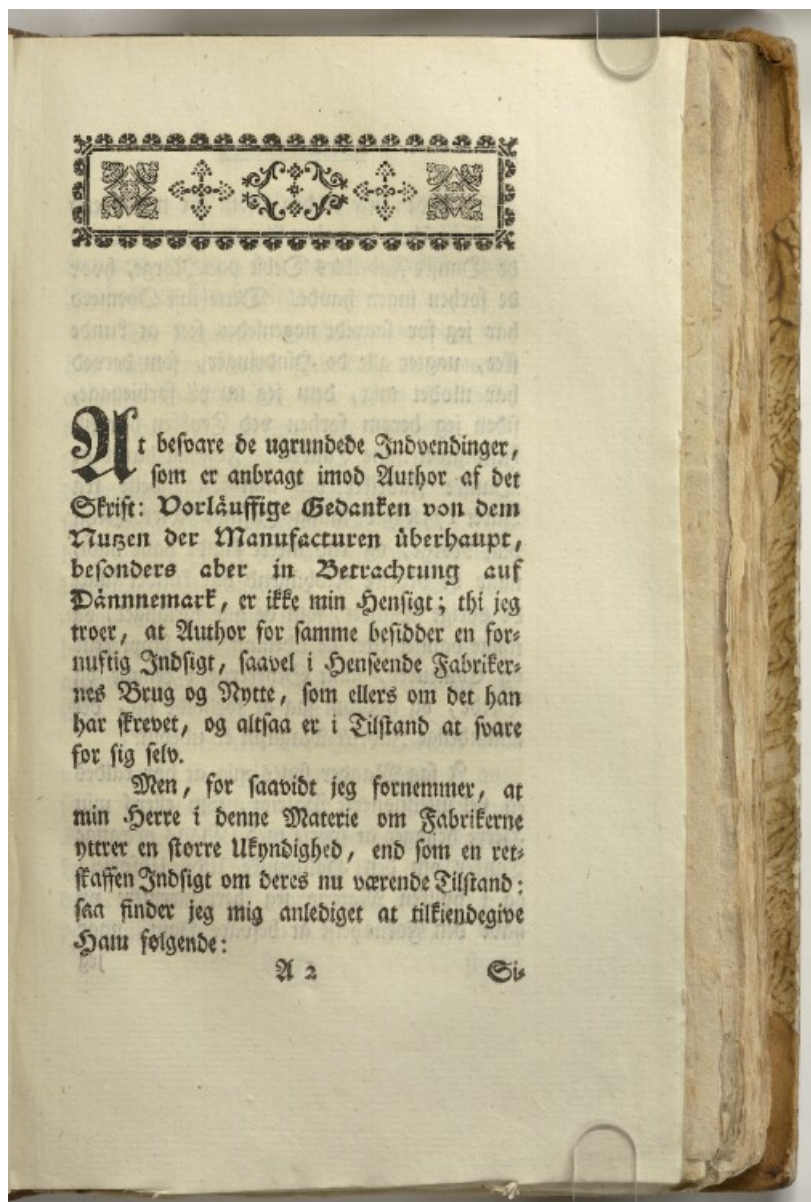
Anvendt udgave: Luxdorps samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 7

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

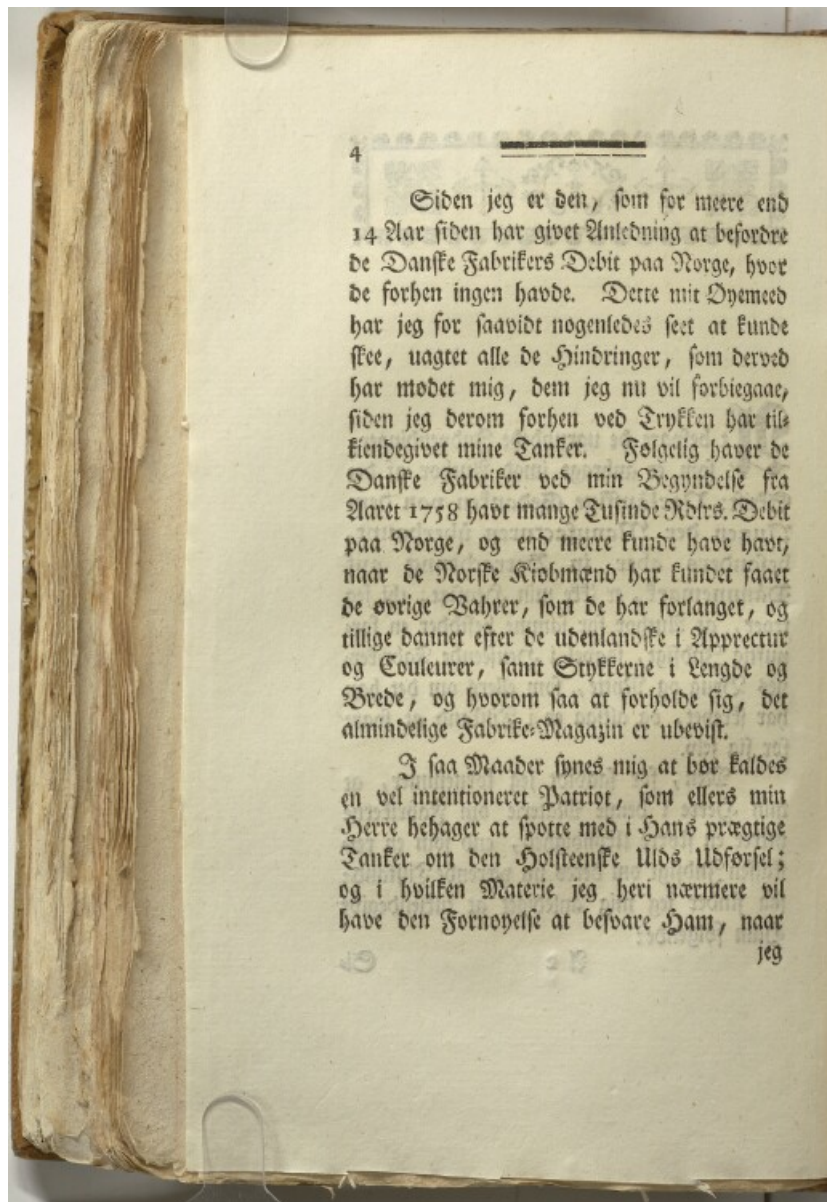

At besvare de ugrundede Indvendinger, som er anbragt imod Auctor af det Skrift: *Vorläuffige Gedanken von dem Nutzen der Manufacturen überhaupt, besonders aber in Betrachtung auf Dännemark*, er ikke min Hensigt; thi jeg troer, at Auctor for samme besidder en fornuftig Indsigt, saavel i Henseende Fabrikernes Brug og Nytte, som ellers om det han har skrevet, og altsaa er i Tilstand at svare for sig selv.

Men, for saavidt jeg fornemmer, at min Herre i denne Materie om Fabrikkerne nytrer en større Ukyndighed, end som en retskaffen Indsigt om deres nu værende Tilstand: saa finder jeg mig anlediget at tilkiendegive Ham følgende:

A 2

Si

4

Siden jeg er den, som for meere end
14 Aar siden har givet Anledning at befordre
de Danske Fabrikers Debit paa Norge, hvor
de forhen ingen havde. Dette mit Dyemeed
har jeg for saavidt nogenledes seet at kunde
see, uagtet alle de Hindringer, som derved
har modet mig, dem jeg nu vil forbiegaae,
siden jeg derom forhen ved Trykken har til-
kendegivet mine Tanker. Følgelig haver de
Danske Fabriker ved min Begyndelse fra
Aaret 1758 havt mange Tusinde Rdtrs. Debit
paa Norge, og end meere kunde have havt,
naar de Norske Klobmænd har kundet faaet
de øvrige Vahrer, som de har forlangt, og
tillige dannet efter de udenlandske i Apprectur
og Couleurer, samt Stykkerne i Lengde og
Brede, og hvorom saa at forholde sig, det
almindelige Fabrike-Magazin er ubevist.

I saa Maader synes mig at bør kaldes
en vel intentioneret Patriot, som ellers min
Herre behager at spotte med i Hans prægtige
Tanker om den Holsteenske Ulds Udførsel;
og i hvilken Materie jeg heri nærmere vil
have den Fornøjelse at besvare Ham, naar
jeg

jeg først har tilkiendegivet mit Svar paa Deres Fortælling om noget af vore Manufacturers Historie, den jeg formodest sin rare Indhold ey kan forbiegaae. —

De fortæller: at Kong Christian VI. har understøttet vore Fabriker, og anvendt anseelige Bekostninger over deres Etablissement, det tilstaaer jeg; men hvorledes kan De saa aldeles have forglemt at melde om de anseelige Capitaler, som Kong Friderich V. saa rigelig haver anvendt paa samme? og hvis omme Hjerre var at befordre alle sine Undersaatterses Gavn og Beste, saa har Høystsamme ey heller sparet noget til at fuldbringe Hans Sal. Hr. Faders Dessin. Men af hvad Aarsage at denne Forglemmelse er skeet, veed De selv best at besvare.

Og synes ikke min Herre, at det var værd at see en rigtig Beregning over de anseelige Penge-Summer, som begge Høystsalige Konger har lader udgive til forberorte Fabrikers Opkomst? Meener De ikke, at alle reedelige Patrioter af Forundring vil spørge: paa hvilken Maade kan man gørgjøre, at saa

store Summer kan være anvendte af Bedkommende, som var betroet at distribuere samme til Regieringens og Landets Nytte, og for hvilken Distribution de kunde vente at staae til Ansvar og Regnskab for Eftertiden?

Efter mine ringe Tanker synes jeg, at det er en Behandling, som er værd at undre over.

De behager at fortælle Publico om den Mængde af Arbejde, som den Tid var forferdiget, og tillige saa dyrt, at ingen kunde kjøbe det: En Sag, som enhver Fornuftig anseer at burde været bedre reflecteret af Bedkommende til at paasee Debiten af samme. Men jeg troer, at dersom erfarne og fornuftige Kjøbmænd havde deri havt noget at sige, saa havde ikke saa store Quantiteter af forarbejdede Vahre bleven satte i Bænk, forinden de først havde indseet Vahrenes Debit, til hvilke Priser de best kunde bleven debiteret, og derefter videre seet at kunde avancere.

Men man kan tænke, som der da var i anseelig Fond, saa maatte der og tænkes paa Lejlighed, at kunde distribuere samme.

Di

— — — — —
Bidere fortæller De, at et Magazin blev oprettet, og det blev opfyldt med Vahre; der laae Klædet saa længe, at det blev opædt af Orm, og blev solgt for halv Værd.

Det er sandt, vi har havt et Magazin, men mon saame ey for Hans Majestæts Cassa har været meere til Skade end Profit, i Henseende at Vahren der blev opædt af Orm? Dog, man kan jo let begribe, at hvor en Mængde af saa mange Vahre befandtes, manglede heller ikke en Mængde af Orme. Men mig er det ikke bevist, at disse Vahre nogensinde er vorden solgt for det halve Værd; thi i det mindste ikke de Vahre, som er sendt til Norge, derfore solgt, men temmelig høyt betalt.

At Magazinet, siger De, vil nu ey giøre meere Oplag som forhen, er gandske troeligt; det nødes vel dertil, siden dets Fond er ud-
tommet.

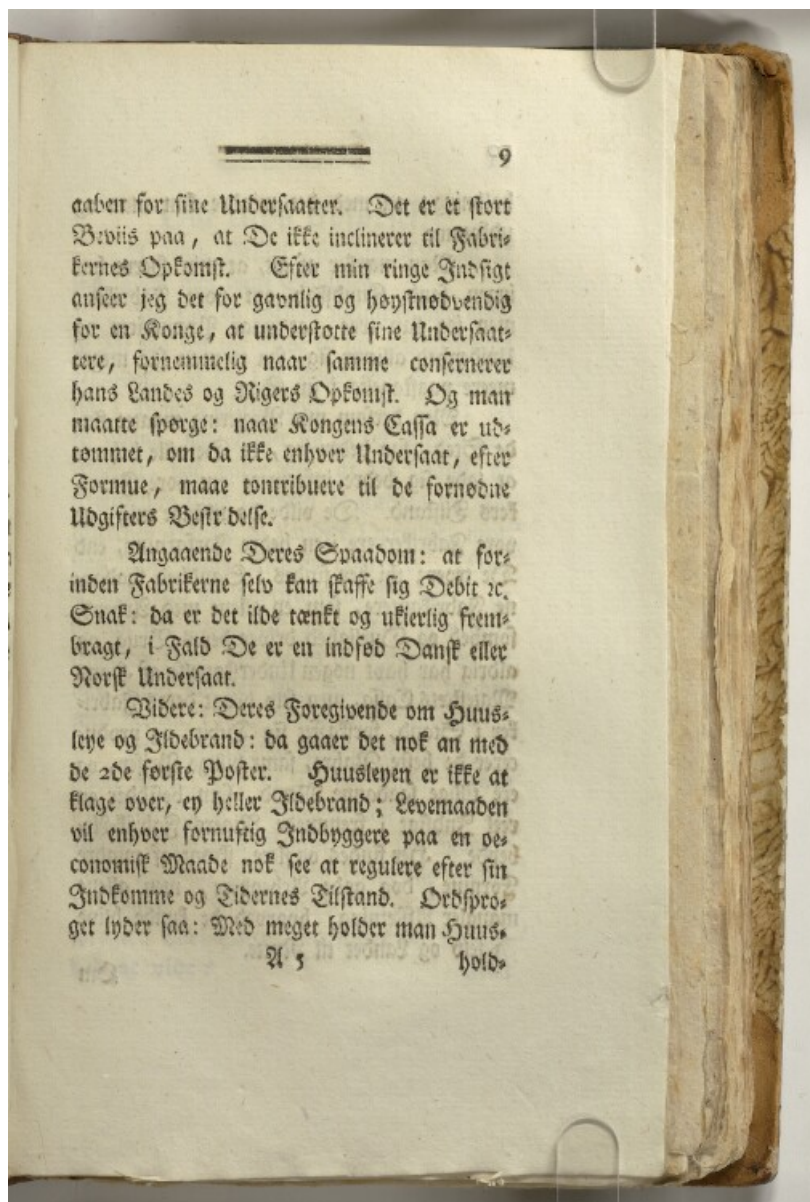
Kjøbmændene skal give Fabrikanterne dis Conto, saa betaler Magazinet, det er ey at laste. Her findes Kjøbmænd, som ere sufficient dertil, i Fald det skal forholde sig, som

De siger, og at Magazinet skal betale Kræm-
meren, som har Credit en Tidlang, meget
got. En Credit er nødvendig for en Hans-
delsmand, der selv ofte maae give den.

Kongens Casse, meener Han, nu ey
vil tabe saa meget, det er billigt, den bør
heller ikke; thi den har tabt alt for meget,
og mange uberettigede Personer har profite-
ret ved dens Tab, og jeg troer nok, den es-
terdags i saa Maader ikke vil lide noget Tab.

Alligevel siger De strax herpaa: Det
gaaer endnu an med vore Manufacturer. Saa
længe Kongen har Lyst, at lade sin Casse
staae aaben for dem paa den Maade, saa
længe indtil de kan drive sig selv, selv skaffe
sig Debit ved Bahrenes Godhed og lette
Priser, saa frygter De, den bliver udtromt,
førend dette skeer. I det mindste meener
Han, det aldrig skeer med Manufacturerne
her i Staden, hvor Humsleye, Ildbrand,
og Levemaade er saa dyr og kostbar.

Alf det, som nu er sagt, anser jeg mit
Herre, for at være besværgende og ligesom
misundelig over, at Kongens Cassa skal staae
aaben

9

aaben for sine Understaatter. Det er et stort
 Broiis paa, at De ikke inclinerer til Fabri-
 kernes Opfoimst. Efter min ringe Indsigt
 anseer jeg det for gavnlig og høystnodvendig
 for en Konge, at understotte sine Underfaat-
 tere, fornemmelig naar samme confererer
 hans Landes og Rigers Opfoimst. Og man
 maatte spørge: naar Kongens Cassa er ud-
 tommet, om da ikke enhver Underfaat, efter
 Formue, maae contribuere til de fornødne
 Udgifters Bestrøelse.

Angaaende Deres Spaadom: at for-
 inden Fabrikerne selv kan skaffe sig Debit ic.
 Snaak: da er det ilde tænkt og ukierlig frem-
 bragt, i Fald De er en indfødt Dansk eller
 Norsk Underfaat.

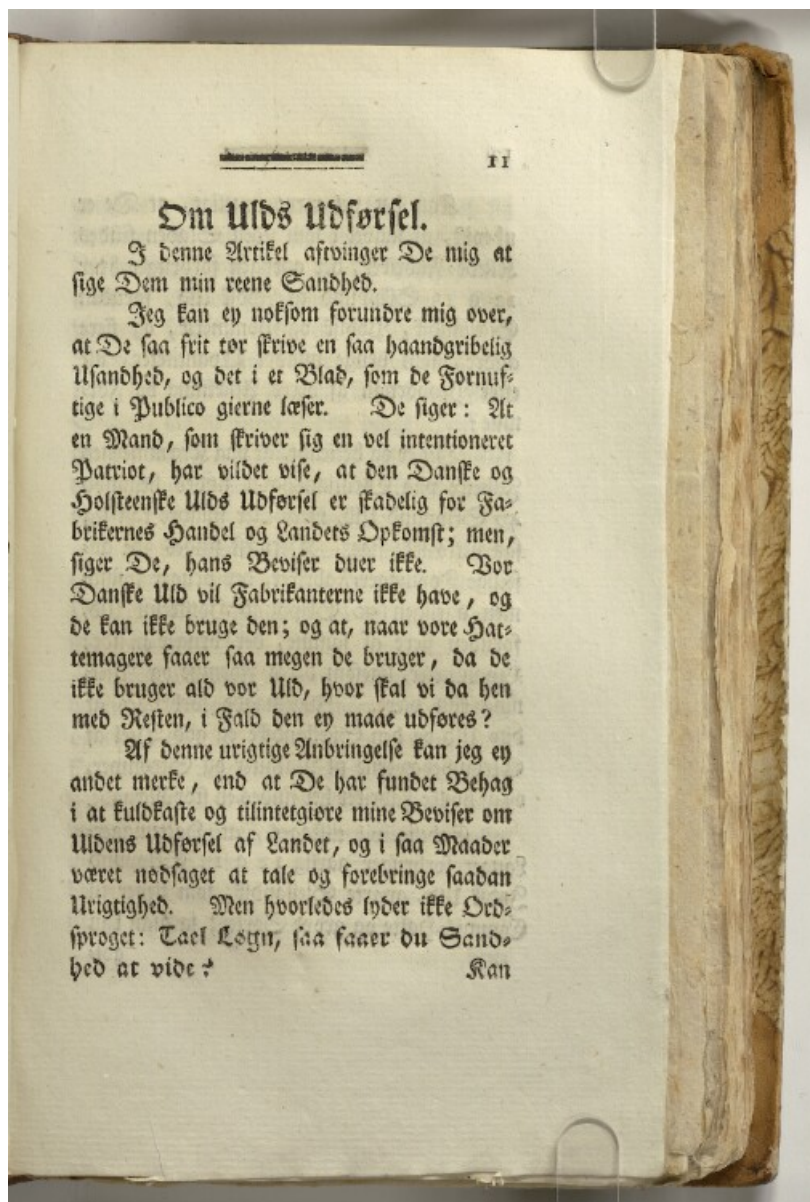
Videre: Deres Foregivende om Huus-
 leye og Ildbrand: da gaer det nok an med
 de 2de første Poster. Huusleyen er ikke at
 klage over, ey heller Ildbrand; Levemaaden
 vil enhver fornuftig Indbyggere paa en oe-
 conomisk Maade nok see at regulere efter sin
 Indkomme og Tidernes Tilstand. Ordspø-
 get lyder saa: Med meget holder man Huus-
 holdt

holdning; og med det mindre kan man og udfomme.

Man mærker af alt, at min Herre har ingen sand Kundskab om vore Fabriker; men jeg kan troe, at naar Præjudicer og Uvidenhed allierer sig, saa er man saa meget meere paastaelig i sin Sag.

Men dersom min Begiering maatte finde Sted, saa beder jeg, at De ville behage at lade sig bedre informere om vore Fabrikers Tilstand. De vilde da tilstaae mig, at vore Fabriker ere i en bedre Forfatning, end De troer; thi her findes i Sandhed saadanne Fabrikantere, som ey allene med Arbejdssomhed og Duellighed driver deres Brug, og aldrig har havt nogen Understøttelse af Hans Majestæts Cassa, men selv bragt deres Fabriker i Stand, forskaffer sig Debit, og producerer de beste Vahre, samt billige Priser, og ere tillige saadanne Mænd, som besidder en reel Indsigt i fremmede Rigers Fabrik-Arbejde. Her findes og flere, skiont af mindre Fornue, dog gode Arbejdere, men allene mangler Afstemning, hvorved de kunde blive i selv og Landet til Nytte.

Om

Om Ulds Udførsel.

I denne Artikel afvinger De mig at sige Dem min reene Sandhed.

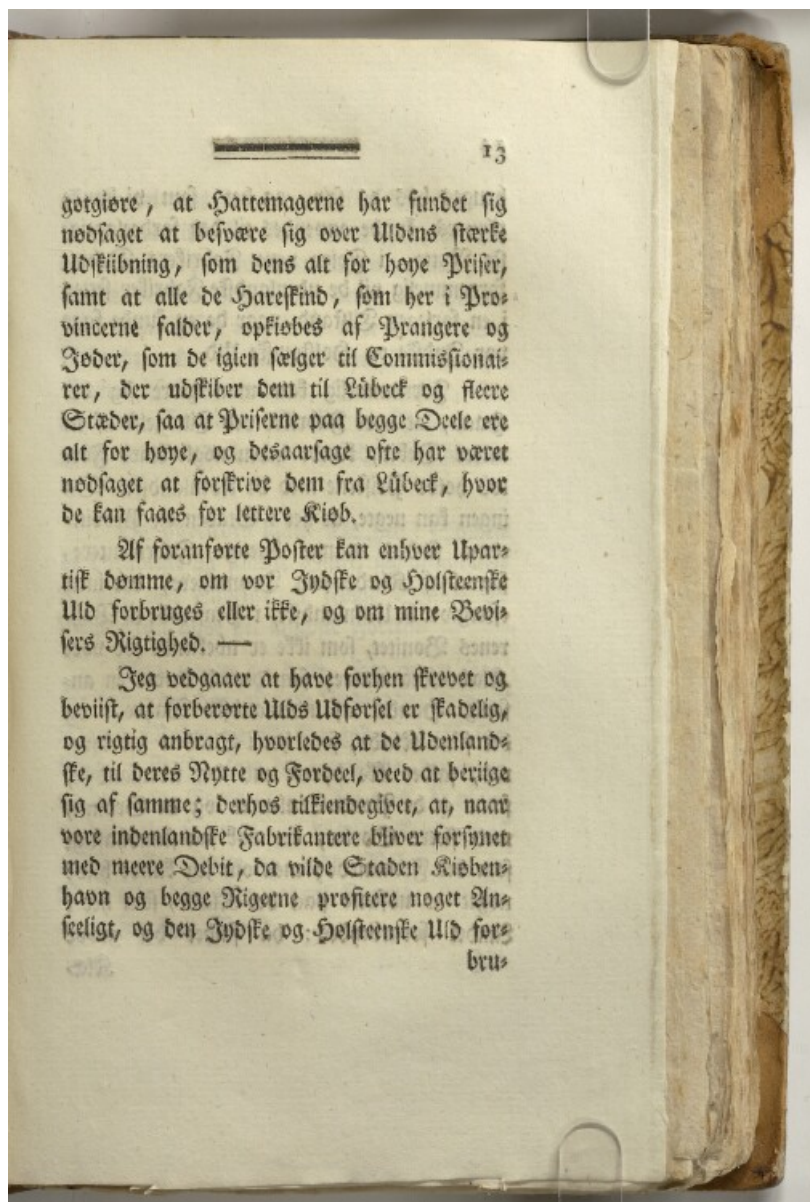
Jeg kan ey noksom forundre mig over, at De saa frit tør skrive en saa haandgribelig Usandhed, og det i et Blad, som de Fornuftige i Publico gjerne læser. De siger: At en Mand, som skriver sig en vel intentioneret Patriot, har villet vise, at den Danske og Holstenske Ulds Udførsel er skadelig for Fabrikernes Handel og Landets Opkomst; men, siger De, hans Beviser duer ikke. Vor Danske Uld vil Fabrikanterne ikke have, og de kan ikke bruge den; og at, naar vore Hattemagere faaer saa megen de bruger, da de ikke bruger altd vor Uld, hvor skal vi da hen med Resten, i Fald den ey maade udføres?

Uf denne urigtige Anbringelse kan jeg ey andet merke, end at De har fundet Behag i at kuldkaste og tilintetgjøre mine Beviser om Uldens Udførsel af Landet, og i saa Maader været nødsaget at tale og forebringe saadan Urigtighed. Men hvorledes lyder ikke Ordspøget: Tael Løgn, saa faaer du Sandhed at vide? Kan

Kan det vel være mueligt, at De er
ybevist, at saavel i som uden Staden findes
Klæde-Fabriker, der aarligen forbruger hver
12 a 13 Skippund af Jydsk Uld, foruden
Siællandsk, Pohlsk og Pommerisk, og flere
andre, som bruge mindre Quantiteter, alt
efter Proportion af deres Afsetning og For-
mue?

Det er og bekiendt, at paa Kræmmernes
Fabrike paa Christianshavn findes hentmod
40 Skippund Uld, meer eller mindre kan jeg
saa netto ikke sige. Dernæst findes 3de an-
seelige Tøpmager-Fabriker, der bruger tilsam-
men aarligen 90 Skippund Holsteensk Uld,
foruden flere af samme, der bruger mindre
Quantiteter, ligesom deres Formue og Afset-
ning kan være. Iligemaade forbruges af
dito Uld og den Siællandske en god Deel af
Strompevæverne til Nathuer og Stromper,
og af hvilke Fabriker her findes en stor Mængde.

Endelig vil tilstaaes, at Hattemager-
Lauget forbruger aarlig 13 a 14 Skippund
Jydsk Uld, aparte Siællandsk, som tiener til
Commis-Hatte og grove Sorter; ja man kan
got

gørgjøre, at Haremagerne har fundet sig
 nødsaget at bevære sig over Uldens stærke
 Udskibning, som dens alt for høye Priser,
 samt at alle de Harefkind, som her i Pro-
 vincerne falder, opkøbes af Prangere og
 Jøder, som de igien sælger til Commissiona-
 rer, der udsliber dem til Lübeck og flere
 Stæder, saa at Priserne paa begge Deele ere
 alt for høye, og desaarfage ofte har været
 nødsaget at forskrive dem fra Lübeck, hvor
 de kan faaes for lettere Kiøb.

Al foranførte Poster kan enhver Upar-
 tist domme, om vor Jydsk og Holsteensk
 Uld forbruges eller ikke, og om mine Bevis-
 sers Rigtighed.

Jeg vedgaaer at have forhen skrevet og
 beviist, at forberorte Ulds Udførsel er skadelig,
 og rigtig anbragt, hvorledes at de Udenlands-
 ske, til deres Nytte og Fordeel, veed at bevige
 sig af samme; derhos tilkiendegivet, at naar
 vore indenlandske Fabrikantere bliver forsynet
 med meere Debit, da vilde Staden Kiøben-
 havn og begge Rigerne profitere noget An-
 seeligt, og den Jydsk og Holsteensk Uld for-
 bru-

bruges hos os selv, og det, som vi havde tilovers, kunde anvendes til den fordeelagtigste Nytte, i Følge vore Fabrikers Debit; fornemmelig vil de udenlandske Fabrikker sees i en forlegen Tilstand, naar de ey kunde faae vor Jydsk og Holssteenske Uld.

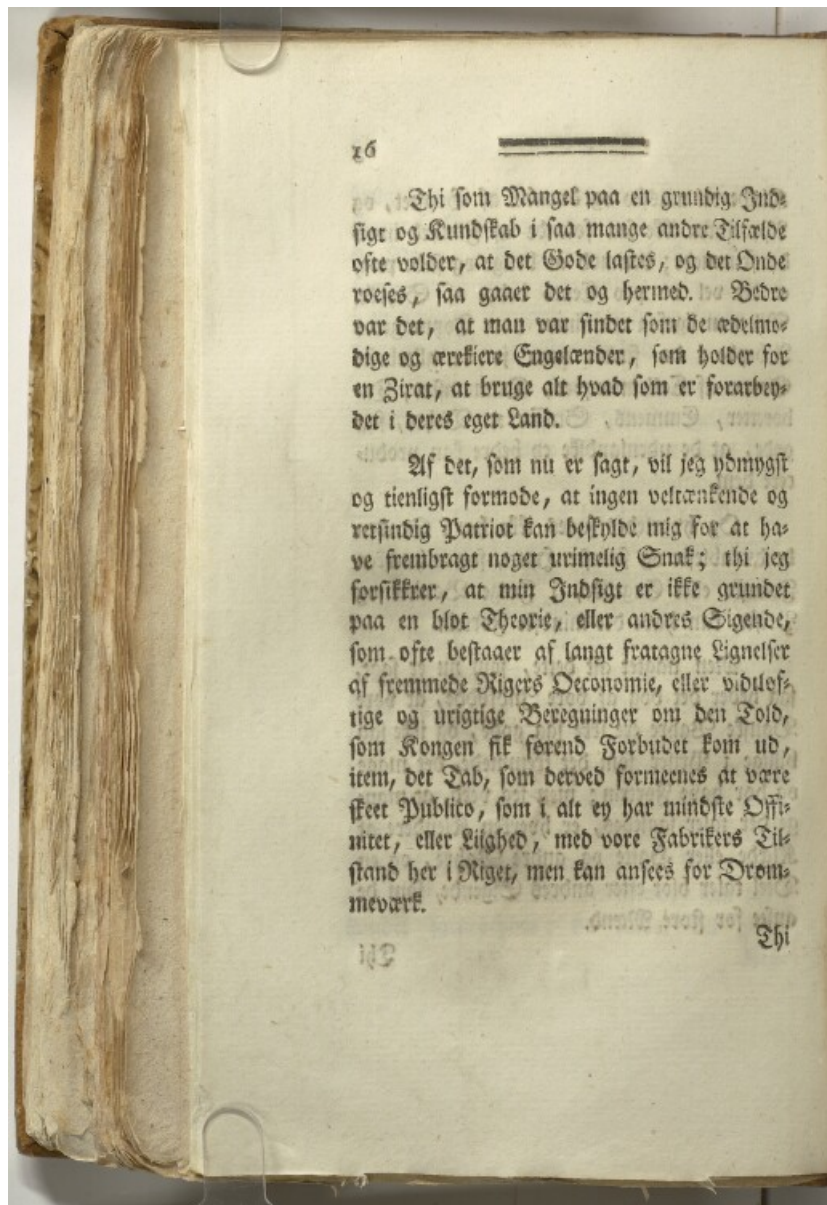
Fornemmelig kan man gjøre sig det Haab, at vore Fabrikker ved Tiltagelse af en meere Debit, kunde inden nogle Aars Forløb holde Priserne med de Udenlandske. Da ingen kan negte, at her i Staden og Provinserne findes mange duelige Fabrikantere, saavel af Klæde som Tøymagere, der intet eftergiver de Udenlandske, i Henseende til Vahrenes Bonitet, som ikke er ubekendt for vore Klæde-Kræmmere, som derved driver en anseelig Handel af indenlandske Vahre, da det fine Klæde, som her i Staden fabriqueres, falder ikke dyrere end det udenlandske, samt at de Ponce-Coleureur og de Gronne, med flere Sorter, ere nok saa standhaftige som det Fremmede; men om jeg kunde have noget at udsætte paa det Klæde, som her i Landet forarbejdes: da falder det grove
Klæde

Klæde vel massiv og durabel af Bonitet, og Appreturen ikke saa solende af Fiinhed imod det fremmede; derimod at bruge og slide paa, er det vel 10 pro Cento bedre af Styrke. Vil man ligesaa examinere vore Toymageres Arbejde: da finder man jo de allerbeste Sorter af Callemangover, Dammaster, Taboretter, Emmens, Stoffer ic. Bahre, saa gode, at de udenlandske ey bedre kan producere dem.

Og hvorledes faaes ikke her i Staden de durableste og fiineste Hatte, saa at hverken Franske eller Engelske, i Folge Bonitet og Priser, kan have det mindste Fortrin.

Men uagtet alt dette, som nu er sagt, saa heder det dog af vore Indfødde, at vore Danske Bahre ere ikke saa gode, og ikke saa billige i Priser som det fremmede, det maae og bør have Fortrin; men jeg veed, at mange der taler saaledes, er hverken Kiendere af Klæde eller Hatte og andre Bahre, og en Deel taler blot efter andres Sigende, som de ansee for store Mænd.

Ehi

Thi som Mangel paa en grundig Indsigt og Kundskab i saa mange andre Tilfælde ofte volder, at det Gode lastes, og det Onde roeses, saa gaaer det og hermed. ¹² Bedre var det, at man var findet som de ædelmodige og ærefiere Engelænder, som holder for en Sirat, at bruge alt hvad som er forarbejdet i deres eget Land.

Alf det, som nu er sagt, vil jeg ydmyst og tiensligt formode, at ingen velværende og versindig Patriot kan beskylde mig for at have frembragt noget urimelig Snak; thi jeg forsikker, at min Indsigt er ikke grundet paa en blot Theorie, eller andres Sigende, som ofte bestaaer af langt fratagne Signelser af fremmede Rigers Deconomie, eller viduelstige og urigtige Beregninger om den Lodd, som Kongen fik forend Forbudet kom ud, item, det Tab, som derved formeenes at være skeet Publico, som i alt ey har mindste Offinitet, eller Lighed, med vore Fabrikers Tilstand her i Riget, men kan ansees for Drommeværk.

Ehi naar man imod saadanne uretlige
Bereigninger vilde forfatte en rigtig Contra-
Reigning, og anføre den Fordeel og Nytte, som
de Danske Fabriker har tilvevebragt Landet,
(uagtet deres indskrænkede Tilstand ved De-
bit) da er formedest samme aarligen anseelige
Penge bleven i Landet, og mange Tusinde har
ved samme havt deres Ophold, og hvoraf de
igien har soaret Consumption, Extra-Skat
og andree Byens Onera og Byrder, som i
alt vilde udgiøre noget anseeligt; og saadan
en Contra-Reigning vilde i de Fornuftiges
Syne blive meere reel og rigtig, end som er-
melte fingerede Bereigninger.

Og foruden disse Fordeele, som er mel-
det, vil ingen indsigtsfuld Riobmand nægte
dette, at Staden Kiøbenhavn, i Henseende
til Handel og Negorie formedest Fabrikerne,
meere end som forhen har tilbraget sig den
Norske Handel: (om samme ellers er vorden
reflateret, veed jeg ikke) men det veed jeg og
har observeret, at af en Handels-Green kan
fremspire flere og ved adskillige Lejligheder
formeeres; og de Ting, som mange anseer

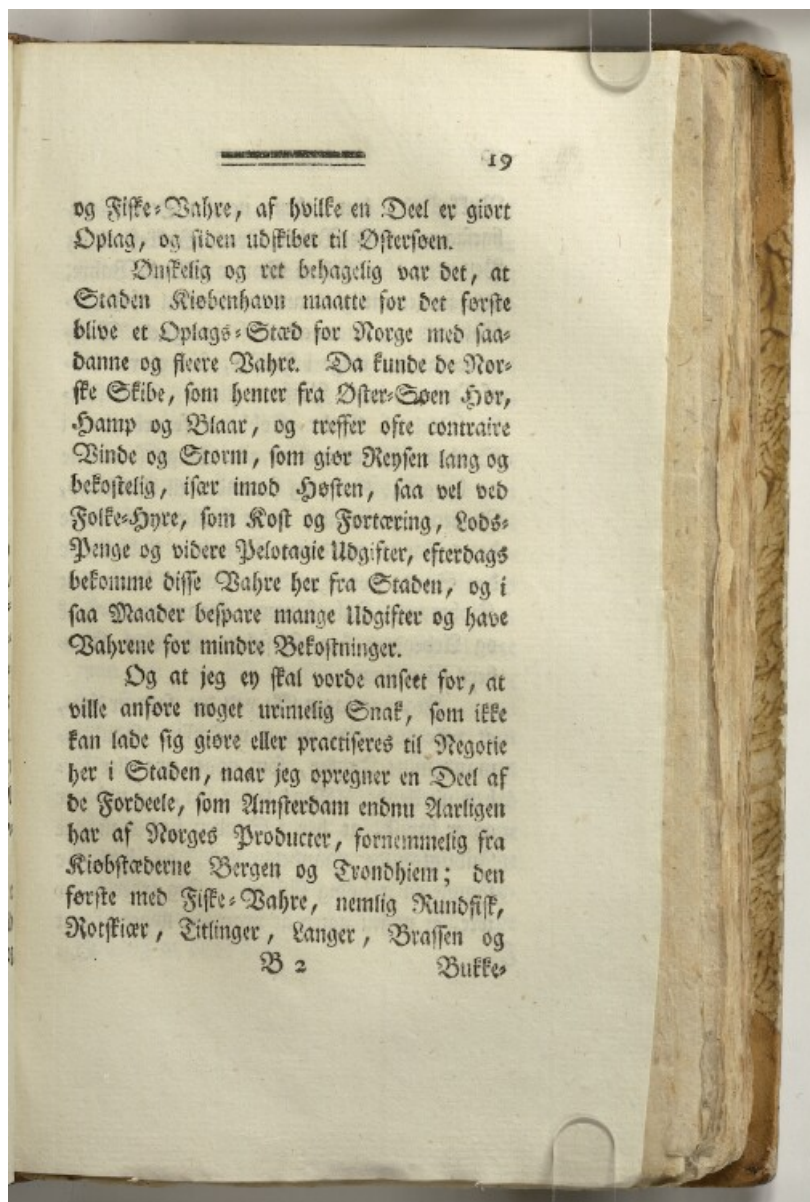
B

for

for Bagateller og inter, har ofte havt den Birkning, at store Handels-Stæders Negotie derved har aftaget og formindsket.

Lad os i saa Maader conferere Told-bøgerne, da vil visselig befindes, at for en 16 Aars Fortob saa har de Norske Kiøbmands Handel aldrig været saa megen forhen; men naar man vil eftersee samme fra Aaret 1758 indtil nu, saa vil erfares dens Ulltagelse, og hvortledes at fra bemelte Aar, for Norske Kiøbmands Reising, er her i Staden kiøbt: Fiine og grove Klæde-Bahre, Stoffer, Ems og adskillige Sorter Teyer, Hatte, Nathuer og Stromper, Silke-Daamaster, Silke og Florettes-Baand, Agramaner, Crepiner, Blomster, og Possiments Bahre, ic. med flere Sorter, som alle forhen er kiøbt i Amsterdam, Hamburg og Tydskland. De Ostindiske Bahre vil jeg forbigaae, siden samme, fra den Tid Compagniets Handel angik, steds er bleven kiøbt her i Kiøbenhavn.

Desuden vil befindes, at fra Norge er aarligen hidbragt flere Skibsladninger af Sild
og

og Fiske-Bahre, af hvilke en Deel er giort
Oplag, og siden udfiber til Ostersøen.

Udfælsig og ret behagelig var det, at
Staden Kiøbenhavn maatte for det første
blive et Oplags-Stad for Norge med saa-
danne og flere Bahre. Da kunde de Nor-
ske Skibe, som henter fra Oster-Søen Hør,
Hamp og Blaar, og trefser ofte contraire
Vinde og Storm, som gier Reysen lang og
bekostelig, især imod Høsten, saa vel ved
Folke-Hyre, som Kost og Fortæring, Lods-
Penge og videre Pelotagie Udgifter, efterdags
bekomme disse Bahre her fra Staden, og i
saa Maader bespare mange Udgifter og have
Bahrene for mindre Bekostninger.

Og at jeg ey skal worde anseet for, at
ville anføre noget urimelig Snak, som ikke
kan lade sig giøre eller practiseres til Negocie
her i Staden, naar jeg opregner en Deel af
de Fordeele, som Amsterdam endnu Naarligen
har af Norges Producter, fornemmelig fra
Kiøbstæderne Bergen og Trondhiem; den
første med Fiske-Bahre, nemlig Rundfisk,
Korsfisk, Tittinger, Langer, Brassen og
Bukke

Buffeskind; den anden, nemlig Trondhiem, ligesaa med Fiske-Vahre, Tran, Buffeskind og Pelskerier af adskillige Sorter Skind-Vahre; men fornemmelig en anseelig Capital af Gahr-Kobber; og naar alle disse opregnede Vahre ere alt for ringe i Prisen, saa gøres der af Oplag, indtil Priserne stiger. Den største Deel af Gahr-Kobberet forarbejdes i Staden Amsterdam til alle Slags fornødne og brugelige Kar, og forsendes til Brabant, Italien og overalt, hvor Hollanderne have deres Lande og drive Negotie. Lykkelig er den Stad, hvor Handelen saaledes drives, at Riismænd, Fabrikantere, Haandværks-Folk og Arbejdere kan subsistere af deres Hænderes Gierninger.

Jeg paastaar ikke ved det som er sagt, at ville foreskrive nogen retskaffen Handelsmand mine Tanker, som noget nyt eller forhen ubekendt. Nej! langt fra, jeg tilstaaer og er bevist, at her i Staden findes mange Indsigtsfulde Handelsmand, og bær for samme en ærbødig Estime. Jeg troer heller ikke, at nogen agter at practisere noget af mit

Op

Opgivende; og saa meget mindre skeer det af dem, der sidder i en fast og sikker Handel, de synes ey, at have nodig at bryde sig dermed; og med alle nye Entrepriser bør man gaae vogtsom frem. Men mon i mit Opgivende ikke findes noget at udtrække til Stadens Fordeel (is, jeg troer at kunde bevise det, naar forlanges.)

Det er heller ikke min Paastand, at Kiøbenhavn kan erhverve sig saa stor en Handel og Oplager, som Amsterdam; thi det indseer jeg alt for vel, her er alt for mange Hindringer i Veyen, skjønt Kiøbenhavns Veliggende prefererer for Amsterdam; men ikke desmindre bør man benytte sig af det man kan, og ikke forestille sig Umuelighed i det som er muelig, langt mindre vise nogen Esterladenhed og Forsømmelse i det som kan skee. Thi foruden den Fordeel og Nytte, som vor Handel i adskillige Tilfælde har haft ved Stadens Adresse-Contoir, saa kan samme fremdeles tiene en hver Negotierende i begge Rigerne, og hvorved den Sælgende og Kiøbende, som ubekjendt for hinanden, kan finde Udgang at blive det. J

I det øvrige haaber jeg, at den Besyndelse, som meldt, er giort med vore Fabrikers Handel, som kan formeeres, naar de herefter kan nyde en større Debit, følger indtænning og nogle Aar producere de beste Vahre og billigste Priser; og til sammes Befordrelse haaber jeg, at enhver oprigtig Patriot contribuere efter Formue og got Hierte.

Thi det er et ynkværdigt Syn at see saa mange duedige Haandværker og Fabrikantere, som deels ere forsynede med anseelige Partier af Vahre, og ey at kunde afferte dem; andre igien, som gierne vil arbejde, maae sidde stille og legge Hænderne i Skoedet, og intet kan udrette: da ellers mange Arbejdere ved samme Brug kunde med Mesterne have deres Levebrød.

Tænker nogen saa ukierlig, at det var for Handelen og Staden meere fordelagtig, i Fald en frie Handel blev givet, da tager de Fejl, og ey rettelig indseer det Ruin og Tab, som deraf vil skyde for Staden Indvaanere og Landet i Almindelighed. Al! hvilket ynkværdigt Syn man da fik at see,
at

at nogle tusinde Mennesker skulde blive brods-
løse, da Brodet og Føde-Varene er desu-
den i denne dyre Tid vanskelig nok at erhverve!
O nej! Jeg kan ikke forestille mig, at de
indsigtsfulde og høfhydende Dyrne skulde blive
formørket af saa uheldige og mørke Skyer:
bedre var det, at man aldrig havde tænkt
paa at indbringe Konster og Videnskaber is-
blandt os, som har kostet Regieringen saa
store Summer, end som nu at gjøre dem til
intet og tillige brodløse, og give de Unge af
Landets Børn Anledning at forglemme hvad
de har lært, eller nodes til at undvige Landet
for at soutinere sig af deres Professioner
blandt de Fremmede.

Derimod vilde det være glædelig og
fornøielig at kunde see Fabrikernes Debit, og
at mange Tusinde, som virksomme Machiner,
at arbejde med Machiner. Thi ingen kan
imodstride, at der ved Arbejde maae fortienes
noget, om det er nok saa lidet; men Dræstøshed
og Lædighed fører alt Ont med sig, og Mennesker
geraadest derved at begaae mange Laster, og
saadanne bør ey taales i en velindrettet Stat.

Sluttelig begriber jeg nok at kunde blive gjort det Spørgsmaal, som jeg selv haafte har tænkt paa, uagtet at mine egne Besymringer og Sorg har givet mig nok at tænke paa, da jeg tillige er en broddlos Mand, og ey gjerne vil være min Næste til Byrde.

Jeg siger, jeg har tænkt paa den Dværgstion, som er værd at kunde besvare; nemlig: paa hvad Maade og med hvilke Midler man best kunde understøtte og skaffe Fabrikerne Debit og Afstæning, til Nytte NB. for begge Rigerne?

Jeg forsikker med største Oprigtighed og uden Præterie (eller at frembringe noget, som allene kan have et blot Skin af det Rædse, eller som man siger, ifkun at røre ved Stallen og ikke komme til Kiernen); saa anseer jeg det for ikke at være umueligt, at kunde opgive de Aarsager, som kan være gavnlige til Fabrikenes Opkomst, uden at være Hans Majestæts Cassa til nogen Skade, ey heller nogen af Norges Undersaatter, naar det bliver forlangt af dem, som kan autorisere mig dertil. Thi det jeg i saa Maader forhen har indgivet, er ifkun bleven ringe anseet: selvbuden Tjeneste bliver gemeentlig forsmædet.

Kiøbenhavn den 31 December 1771.

Otto L. Bie.